

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

— יום הכפורים —

ה' תהא שנת נפלאות בכל

גליון א' (תקצ"ט)

יחצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

ה' תהא שנת נפלאות בכל

שנת הצדיק לסיק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים ושתיים לברואה

הערות וביאורים - אהלי תורה

ב"ה ערב יום הכיפורים היי תהא שנת נפלאות בכל שנת הצדי"ק.

מודעה ובקשה

בחסדי ה' זכינו שהגליון היו"ל לקראת חג הסוכות הבעלי"ט, הוא קובץ ה"שש מאות" ובקשר לזה מתכוננים אנו להוציא לאור גליון מיוחד חגיגי זה, באופן מוגדל, הן בכמות והן באיכות.

אי לזאת מבקשים אנו מכל התי ואני"ש שיחיו, ובפרט מאלו שזכו ללמוד או לומדים כעת בישיבתנו הקי **אהלי תורה**, להשתתף בקובץ מיוחד זה ע"י כתיבת הערות וביאורים בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א, (שיחות מאמרים, לקו"ש, אגרות קודש וכו') וכן בשאר המדורים, (עניני משיח והגאולה, נגלה, חסידות, רמב"ם, פשוטו של מקרא, שונות וכו') וזכות הרבים תלוי בהם, **ויגעת ומצאת תאמין**.

את ההערות וכו' אפשר למסור לאחד מחברי המערכת שיחיו, או להשימם בה"קופסא" של "**הערות וביאורים**" שבביהמ"ד כ"ק אדמו"ר שליט"א, עד יום ו' עש"ק פי' האזינו י"ב תשרי, ונא לכתוב בכתיבה צחה וברורה שיחיי בנקל לקרות.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגו"ר בטוב הנראה והנגלה.

המערכת

בי"ה
יום כפור
היי תהא שנת נפלאות בכל

תוכן הענינים

עניני משיח וגאולה

- 5 . . . . . היו"ט בביאת משיח
9 . . . . . ביאת משיח וגאולה
9 . . . . . נפלאות בינה

שיחות

- ב' קצוות בר"ה - מקור לבי קצוות ביום הולדת דכ"א
14 . . . . . מישראל
15 . . . . . גיד - חסד

לקוטי שיחות

- 16 . . . . . תשובה בתקיעת שופר
18 . . . . . חנוכת בית השלישי ביוהכ"פ
21 . . . . . הערות בלקו"ש ר"ה ש.ז.
22 . . . . . מלוך על כל העולם כולו

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א

- 23 . . . . . הערות בקונטרס דר"ה ש.ז.

רמב"ם

- 24 . . . . . בינוני תולין לו עד יום הכפורים

פשוטו של מקרא

- 26 . . . . . סוף דעתו של הבן סורר ומורה ע"פ פירש"י עה"ת (גליון)

נגלה

- 31 . . . . . אכילת רימונים בר"ח . . . . .
32 . . . . . הלל בר"ח. . . . .
33 . . . . . מזמור לתודה בשווי"ט וער"פ ועיו"כ. . . . .

שונות

- 34 . . . . . ההפרש בין זרעו של חם לשם ויפת . . . . .
35 . . . . . האי של גאולה בשנת אראנו נפלאות. . . . .

מספר פאקסימיליא לשלוח הערות: 953-9720 (718)

עניני גאולה ומשיח

היו"ט בביאת משיח

הרב עקיבא גרשון וגנר
חבר הכולל אברכים

מבואר בקרא דכימי צאתך מאר"מ אראנו נפלאות וכו', ולכאוי
מסתבר ופשוט דלע"ל, לאחרי הגאולה האמיתית, יקבע יו"ט לחגוג
את הגאולה החיא (ע"ד ומעין היו"ט דיצי"מ, ועיי ברכות
סופי"א), ויליע בנוגע לאותה היו"ט:

1) דובר בכמה התוועדויות דיש לחקור אם לעיל שיהיו
מקדשין ע"פ הרא"י יהיו ג"כ ב' ימים יו"ט או לא (עיי בשיתח
ר"ה דשנה שעברה ועוד, ועיי בגליון דהערות וביאורים דשבע
שלאחרי ועוד), ולפי הצד שגם לעיל יהיו ב' ימים יו"ט לכי
יליע אם יהי כן גם בהיו"ט על הגאולה האחרונה עיי משיח
צדקנו, דהנה מצד אי לכי י"ל דהרי הסברא דגם לעיל יהיו ב'
יו"ט של גלות הוא כי גם עכשיו הרי אנו בקאים דירחא
ועושין ב' ימים רק משום מנהג אבותינו בידינו (ועיי בשו"ת
תורת חסד סי"ז), וא"כ י"ל דזה לא שייך ביו"ט זו דמתחילת
קביעותה אין מקום לספק, וא"כ אין מלכתחלה מנהג דשני ימים
(וע"ד חנוכה ופורים וכיו"ב), אכן לאידך גיסא לכי י"ל דבזה
לא גרע מחנה"ש דג"כ לא היי בה מקום לספק מתחילת קביעותה
(וכמ"ש בר"ה (יח.) בתד"ה על ניסן) ואעפ"כ עושין בה ב' ימים
כדי שלא לחלוק במועדות כמ"ש ברמב"ם פיג מהל' קדה"ח הי"ב
(ועיי לקו"ש ח"ד ע' 1030 וש"י ועוד), וא"כ י"ל דהיי
לנידו"ד, אכן עצי"ע בזה דהנה הסברא דכדי שלא לחלוק במועדות
הוא (כמבואר בפ"י לרמב"ם שם) משום גזרה דאם יעשו עצרת רק
יום אי יבואו לטעות ולו"י"ת גם שאר יו"ט יום א', וא"כ יליע
בזה [מלבד מה דצ"ע אם יהי שייך הך גזרה בנידו"ד, דהרי
בפשטות מסתבר דהיו"ט על גאולה האמיתית והשלימה יהי בה
צדדי ואופני השתוות לשאר מועדים ויהי בה ענינים מיוחדים
שאנם דומים לשאר מועדים, וא"כ יהיו ענינים שמצדם יהי
שייך לגזור, וכן לחיפך וק"ל] ובחקדם דהנה דובר בכמה שיחות
קדש דיש לחקור אם גזירות וסייגים דרבנן יהיו גם לעיל או לא
(ועיי בתי תו"ח הנ"ל ובכ"מ), ואף את"ל דיהיו גם לעיל מ"מ

לכי פשוט דלא יגזרו גזירות חדשות לע"ל, ואי"כ בנידודי"ד יש לדון, דמצד אי אפי"ל דהרי גזרה ותקנה זו שלא לחלוק במועדות כבר נגזרה ואי"כ יהי גם לע"ל, אבל מצד שני י"ל דמועד זו לא ה"י עדיין ואי"כ לגזור גזרה זה במועד זו דשבועות הוי בגדר גזרה חדשה [ולכי מקום לומר דתלוי בהגדר דשלא לחלוק במועדות אי הוי דין כללי, או דין פרטי בכל יו"ט, ולכי מתי החתי"ס באו"ח סו"ס קמה משמע קצת דהוי דין פרטי בכל מועד ומועד ועצ"ע ואכמ"ל] ועי"ל.

2) האם יהי נהוג באותו יו"ט אמירת הלל, דהנה ע"י מגילה (יד.) כמה טעמים דאין אומרים הלל בפורים, והנה לרבא ור"נ שם דקרייתא זוהי הלילא או דאכתי עבדי דאחשורוש אנן לכי פשוט דלע"ל צריכים לומר (ובפרט להסברא בפוסקים דמי שאין לו מגילה בפורים צ"ל הלל), אבל להטעם משום דאין אומרים הלל על נס שבחוי"ל לכי יל"ע, דלכי יש מקום לומר דעכ"פ בנוגע לאלו הנמצאים בחו"ל נחשבת הגאולה והנס לנס שבחוי"ל (אכן ע"י בטו"א בח"י למגילה שם דטעם זה לא שייך אלא בהלל שאומרים על הנס משא"כ בהלל שאומרים על התג שאומרים אותה ביי"כ, וע"י בח"י מהר"צ חיות לערכין, ע"ש) [ואולי י"ל דתלוי בהגדר בזה אם הכוונה דאין אומרים על נס בחו"ל משום דהוי כמו חסרון בתנס, דזה לא שייך בתנס דלע"ל, אבל י"ל דהוי דין מיוחד דאמירת הלל צ"ל על נס שבא"י דוקא (וע"ד מה דמצינו באיזה מצוות דתלויות בארץ) ועצ"ע].

ולכי יש עוד טעם בזה מצד הסברא [בענין הלל בששי"פ (שהובא בב"י בטור או"ח סי' תי"צ בשם המדרש ובט"ז שם סק"ג)] דמעשי ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה, אבל (מלבד שגם שם אי"ז עיקר הטעם כ"א מפני שאין חלוקין בקרבנותיהם כמבואר בשו"ע אדה"ז שם) לכי יש לחלק דבקי"ס ה"י החצלה גופא בעיקר ע"י "מעשי ידי טובעין בים" ולכן בזה אין לומר, משא"כ לע"ל, ועי"ל בזה.

3) יל"ע, להצד שבשיחות קדש הנ"ל שלע"ל יהי רק יום אי יו"ט, באם יבא משיח צדקנו ביום אי דר"ה האם ינהגו יום השני דר"ה או לא, דלכי י"ל דכיון דבר"ה הוי יומא אריכתא וקדושה אחת הן (ע"י שו"ע אדה"ז סי' תר) אי"כ כבר ביום ראשון נתקדש יום השני ג"כ, ויל"ע.

4) איתא בגמ' ברכות ר"פ הרואה ובשו"ע או"ס סי' רי"ח דהרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל מברך כו' וכן הרואה מקום שנעשה שם נס לעצמו מברך שעשה לי נס במקום הזה, ויל"ע אם יהי מחוייב לברך כן גם לע"ל או לא.

ויש להסתפק בזה מבי טעמים, חדא ע"פ המבואר בגמ' ברכות (יג.) משל לאדם וכו' אף ישראל צרות אחרונות משכחות את הראשונות, וע"י בלשון הרמב"ם פ"ב מהל' מגילה ח"י"ח י"שכל זכרון הצרות יבטל שני כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיניי, ועפ"י י"ל דכיון דנשכחו הצרות שוב אין לברך על נס ההצלה מצהם, (ולכי מלי אדה"ז בסדר ברח"י פ"ג כגון כו' וניצול או כו' וניצול"י משמע דתקנת הברכה הוא דוקא על נס דהצלה מצרה, ויל"ע אי הוי גם בשאר נסים שנעשו לו (כגון הך דרגל של זהב וכיו"ב) שאין בהם משום הצלה). ומצד שני י"ל דאף דעכשיו נשכחו הצרות מ"מ חיוב הברכה שחלה כבר מקודם לא נעקר [ואואפ"ל דתלוי בגדר החיוב אם הוי חיוב אי כללי - שחל עליו בשעת הנס - שצריך לברך בכל פעם שמגיע לשם או דהוי חיוב חדש שחל עליו בכל פעם שרואה המקום (ע"ד החיוב בברכות אחרות) ועצ"ע].

עוד יש להסתפק בזה ע"פ המבואר שו"ע שם סי' די"א דאין לברך כ"א על נס היוצא מדרכי הטבע וממנהג העולם (וע"י במג"א סק"י"ב דלא מצא מי שחולק) וא"כ אפ"ל דלגבי ההנהגה דלע"ל (ד"יגור זאב עם כבש"י כו' וכתתו חרבותם כו' ועכ"פ לגבי ההנהגה דתקופה שני' דימוה"מ, ואכמ"ל) הנה שוב אין הנסים שלפנ"ז נחשבים לנס היוצא מדרכי הטבע ומנהג העולם, וא"כ אולי יש להסתפק אם אזלינן בתר מנהג העולם שבשעת חנס או בתר מנהג העולם שבשעת אמירת הברכה, [ואפ"ל דתלוי בחקירה הני"ל, דאם חיוב הברכה חלה עכשיו, י"ל דצ"ל נחשב לנס עכשיו, וק"ל ועצ"ע] ויל"ע.

5) הוזכר בשיחות קדש שבביאת משיח צדקנו במחרה בימינו ממש נצטרך להביא קרבן תודה (וברכת הגומל) על הגאולה, וק"ל. והנה בפשטות הוא לכו מצד הגדר דיוצא מבית האסורים, וא"כ לכאוי ז"ל"ע אם יהי אי מישראל בבית האסורים ל"ע או כיו"ב בשעת הגאולה האם יהי מחוייב לברך ולהביא קרבן תודה גם עבור גאולתו הפרטית או דנימא דיש בכלל מאתים מנה וגאולה אחד הוא, ואת"ל דיש בכלל מאתים מנה, יל"ע באי מישראל שיחי

חולה ל"ע או כיו"ב בשעת הגאולה שאז הרי יתרפא (כמבואר בהסוגיא בסנהדרין), ועד"ז באלו שעומדים במומן ונתרפאין) אם בכגון זה עכ"פ מחוייב לברך ולהביא תרתי מכיון דשמות חלוקין הן, או דילמא סו"ס מכיון שגם בזה הרי הרפואה היא תוצאה ופרט בכללות הגאולה לכן יש בכלל מאתים מנה, (ולכי להדיעה דמברכים כ"ג במעין ד' אלו, שלפ"ז לכי הברכה הוא יותר על כללות הענין דהישועה, מסתבר יותר דיש בכלל מאתים מנה) וילייע בזה טובא, ובאתי רק להעיר לעייע.

6) ומענין לענין יל"ע באותם אנשים הקמים בתח"מ אם יהיו מחוייבים להביא קרבן תודה מצד הענין דיוצא מבית האסורים דלכאוי י"ל דאצלם לא ה"י ענין של יציאה מהגלות כי קמו מתחילה במצב של גאולה, אבל מצד שני י"ל דסוכ"ס הרי הגאולה פעלה גם עליו ובפרט דהרי מת במצב של גלות וקם לתחי' במצב של גאולה (ולהעיר קצת ממ"ש אדה"ז בסדר ברה"ינ פי"ג בענין ברכת הנסים בטעם דמברכים גם יו"ח של מי שנעשה לו נס משום ש"גם הם שותפין בהנסי' משום שפעלה עליהם), ואת"ל דמברך, יל"ע איך יהי' הדין במי שמת קודם הגלות ואח"כ קם לתחי', וצ"ע ואכמ"ל.

7) וכמו"כ יל"ע באותם הקמים לתחי' אם יצטרכו לברך מצד הענין דחולה שנתרפא (לבד מאותן שקמים במומן ומתרפאין), דלכאוי י"ל דמה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא, וצריכים לברך במכ"ש מחולה ונתרפא (ולהעיר קצת מלשון הגמי (מגילה ד.)) - בענין שירה - ומה מעבדות לחירות אמרינן שירה ממיתה לחיים לא כ"ש), אבל לאידך י"ל דמת שאני דהוי כענין חדש לגמרי ואינו דומה לחולה שהוא עצמו ונתרפא (ולהעיר קצת מבית האוצר, אי אדם מת קרוי אדם ושי"נ) וילייע בזה טובא ואכמ"ל, ובאתי רק להעיר לעייע.

ביאת משיח וגאולה

הרב שמואל לאופר
חבר הכולל דנחלת הר חב"ד אה"ק

בקשר להמדובר לאחרונה אודות ביאת משיח צדקנו בכל יום, לתועלת הרבים ראיתי להעתיק קטע מסי' שפת אמת' למסי' ר"ח יא, ב וז"ל: בגמ' בתשרי עתידין ליגאל, בסי' יטורי אבן" מפלפל בכאן בסוגיא דעירובין הנודר מייך ביום שבן דוד בא, ע"ש שהארץ למעניתו בדברים שאינם נראים, דמילתא דפשיטא הוא, דבאמת בן דוד לחוד וגאולה לחוד, שהרי משרע"ה בא למצרים קודם הגאולה, וכמו כן יוכל להיות בגאולה העתידה, וכן מבואר במדרשים מה גואל ראשון נגלה ונכסה כו' כך גואל אחרון כו' וממילא גם הא דאמרינן זכו אחישנה וחיוס אם בקולי כו' תכל הוא על ביאת הגואל אבל הגאולה יהי' למר בניסן ולמר בתשרי. עכ"ל.

נפלאות בינה

הרב טובי' בלוי
ירושלים אה"ק

לר"ת "תהא שנת נפלאות בינה" אשר הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לגלות - יש להעיר מתיקוני זוהר בחקדמה (דף י"ד א'): בראשית - ב' איכא בית, בי מקדשא דתמן בת נחרין כל אתווד", ומבארים המפרשים בשם "עץ חיים" כי ב' הוא בינה, ולכן האות ב' של "בראשית" רומזת לבית המקדש, עפ"י הנאמר בזוה"ק (ח"א, דף כ"ו ע"א) כי ביהמ"ק הראשון הוא "שכינתא עילאה", היינו - בינה.

ואם כן שנת "נפלאות בינה" היא שנת "בית המקדש" שיבנה בקרוב ממש.

באור החיים הקי' (דברים יט, ט): "ותהי השמירה והעשי מאהבת ה' ולא מיראת הדור ההוא אשר יעמיד בזה בימיו יקים ה' דבריו הטוב לתת כל העשרה עממין ויעמוד ביד ישראל כל הטוב שהבטיח לעשות לאבות ביום עומדם בתחי' ורז"ל העירו שגאולה העתידה תלוי' בעבודת ה' מאתבה דוקא".

דברים אלה מתאימים לכך שדרך האהבה שנתגלתה ע"י החסידות היא שמביאה את הגאולה.

ויש להמליץ על כך את מאמר חז"ל (הובא בפירש"י ר"פ לך, יב, ב): "יכול יהיו חותמין בכולן, ת"ל והיה ברכה, בך חותמין ולא בהם". וכבר הובא בספרים הדרוש כי חתימת הגלות תלוי' בגמילות חסדים, שהיא מדתו של אאע"ה, ובדרך זו יש לומר - עפ"י דברי אוהחה"ק - כי הגאולה תלוי' באהבה, שהיא מדתו של אאע"ה, ודו"ק.

≈ ≈ ≈

עוד מקור למצוות הצפי' לגאולה

ידועה השאלה מנין אנו לומדים את חובת ומצוות הצפי' לישועה מן התורה ובוודאי כאחד מעיקרי האמונה. כידוע, הרמב"ם אינו מונה מצוה זו בתרי"ג המצוות, וגם לא מוזכר בראש הלכות מלכים ומלחמותיהם שום מצוה בקשר עם הפרקים י"א-י"ב העוסקים בעניני המלך המשיח והגאולה העתידה. כל הפסוקים שהרמב"ם מפרט בהלכותיו כמקור לענין המשיח והגאולה באים רק להוכיח כי כל מי שאינו מאמין בו או אינו מחכה לביאתו הרי הוא כופר בתורה ובמשה רבינו, כיון שהתורה מספרת (בדרך של הבטחה או סיפור דברים) על כך, אבל אין בפסוקים אלה שום לשון של ציווי להאמין או לחכות לביאתו. בכלל, רובם של י"ג עיקרי האמונה אינם באים באופן של ציווי ומלבד העיקרים של מציאות ה' ואחדות ה' שהם שתי המצוות הראשונות בתרי"ג המצוות) כי אם באופן של סיפור דברים, ולכן אינם נכללים בתרי"ג המצוות. עם זאת דווקא מי שאינו מקבל עיקרים אלה נחשב מין ואפיקורס כפי שמבאר הרמב"ם בפירוש המשניות שלו בהקדמה לפרק חלק.

בפשטות נקודת הענין לגבי רוב עיקרי האמונה היא משום שעל האמונה לא שייך לצוות, אלא שכל יהודי מאמין לכל דברי הקב"ה ותורתו (היינו כל מה שהוא אומר לנו על ידי משה) ויודע בדרך ממילא בוודאות מוחלטת שהם אמת (והעיקרים הם יסודות האמונה שבלעדיהם אין כלום, לשיטת הרמב"ם, משא"כ לדעת החולקים עליו בענין העיקרים), וכיון שאין בזה ענין של "קום ועשה" לא שייך להכלילם במנין המצוות. ברם, שני העיקרים הראשונים (מציאות ה' ואחדות ה') שאני, כיון שיש בהם קום עשה: במציאות ה' יש מצוה בידיעה או שלא להסיח דעת, כמבואר במצוות האמנת אלקות שבסי' טעמי המצוות להצ"צ, (וכן בכו"כ משיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א ובחדרנים על הרמב"ם ועוד), וגם לפי הצד שבדבריו שם שהמצוה היא להאמין במה שלא שייך על זה ענין הידיעה (עיי"ש) מוכרחים לומר שהמצוה היא לחשוב תמיד על כך, ע"ד המבואר בהקדמת ספר החינוך לגבי שש המצוות התמידיות. וסברה זו הכרחית גם לגבי המצוה השנייה שהיא מצוות אחדות ה' (וראה עוד להלן), שיש בה "קום עשה" בכך שקיומה במחשבה הוא תמיד.

ובכל אופן, לגבי האמונה בביאת המשיח ובגאולה העתידה יש לכל הדעות גם ענין של פעולה ע"ד "קום עשה" יותר משאר עיקרי האמונה (וע"ד שני העיקרים הראשונים כדלעיל), והוא ענין הצפוי לישועה בלשון חז"ל ו"מחכה לביאתו" בלשון הרמב"ם - ובפשטות יש גם מצוה לעשות פעולות לזירוז הדבר, ע"ד מ"ש בתניא קדישא פרקים ל"ו ול"ז - ונשאלת השאלה: היכן נאמר הציווי על כך?

והנה, ידועה שיטת הסמ"ק כי מצוה זו היא בכלל הציווי "אנכי ה"א אשר הוצאתיך מאמצ"צ, ע"ש, אבל לפי השיטה שמצוות "אנכי" היא מצוות האמנת אלקות (איך שנפרש את המצוה, עיין בסי' טעמי המצוות שם) הרי א"א לפרש כמו הסמ"ק.

ואולי י"ל דבר חדש: עה"פ "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" מפרש רש"י על אתר (דברים ו, ד): "ה' שהוא אלוקינו עתה ולא אלוקי העו"כ הוא עתיד להיות ה' אחד, שנאמר: כי אז אהפוך על עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', ונאמר: ביום ההוא יהי ה' אחד ושמו אחד". ותנה כשהתורה אומרת "שמע" הכוונה כמובן לציווי להתבוננות ואי הסחת דעת, וברור לפי"ז כי בפשוטו של מקרא יש כאן ציווי להתבונן ולזכור תמיד שהקב"ה "עתיד להיות

ה' אחד", ושיקויים היעוד "כי אז אהפוך על עמים" וגו' (ופסוק זה הכליל הרמב"ם במפורש בתוך הפרטים העיקריים הקשורים במשיח, ס"א מהל' מלכים ה"ד, אשר כביאוריו הידועים של כ"ק אדמו"ר שליט"א פרטים אלה הם חלק מענין האמונה בביאת המשיח וכו') וכן "ביום ההוא יהי ה' אחד ושמו אחד".

וי"ל שאין רש"י חולק על שיטת הרמב"ם שהפסוק "שמע ישראל" וגו' הוא הציווי על מצוות אחדות ה' ("לייחדו"), ואדרבה, וכדלהלן.

כי הנה בפשטות הדברים (ובאופן שגם בן חמש למקרא מבין) הרי המצב הנוכחי של העולם (מצב הגלות) סותר את ענין אחדות ה' כפי שהוא בשלימותו, שהרי אחדות ה' אינה כמו שאר עיקרי האמונה כמו, למשל, עצם מציאות ה' או היותו קדמון וכיו"ב, שמצוות אלה (כלומר - להאמין בכך) יכולות להתקיים בשלימות גם אם ידוע שיש כאלה שאינם מאמינים בזה (כגון עובדי כוכבים וכיו"ב), כי כמו כל המצוות, ובכלל זה מצוות התלויות במחשבה, אין נפ"מ כלל אם כל העולם חושב ג"כ כך או לא, ואפילו ראש המאמינים אאע"ה היה "עברי" כדרז"ל שכל העולם ה"י מעבר השני. משא"כ אמונת האחדות הרי אם יש כאלה אשר ח"ו אינם מאמינים בזה - חסר כביכול בשלימות האחדות, כמובן ופשוט.

הרי ממילא ברור שהאמונה השלימה והטהורה באחדות ה' מחייבת באופן טבעי את המסקנה הברורה כי המצב הנוכחי אינו בר קיימא והוא חייב להשתנות ולהתהפך לגמרי, כדי שאכן ענין האחדות יהי מדויק! מכאן ברור שעצם מצוות האמונה באחדות ה' כוללת בהכרח את הצפי לישועה, למצב של "אז אהפוך" וגו' ושל "יהי ה' אחד ושמו אחד", והיא היא מצוות ההתבוננות ("שמע ישראל") באחדות ה'.

ובכך יורווח לנו ביאור נוסף מדוע רק העיקר של אחדות ה' הוא מעיקרי האמונה הנכללים בתרי"ג המצוות (נוסף למצוות האמנות אלקות שע"ז יש הסברים אחרים, כנ"ל) כי אין כאן רק ענין של אמונה בלבד אלא גם "קום עשה" והוא מצוות הצפי לישועה!

ויש להמתיק הדברים על פי שיטת הבעש"ט ואדמו"ר הזקן בענין אחדות ה', שהכוונה היא שאין מציאות אחרת מלבד הקב"ה (ולא רק שאין אלוקים אחרים), כמבואר באריכות ובהרחבה בשער היחוד והאמונה ועד לשיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א. וי"ל כי לפני גילוי שיטה זו, שיש נתינת מקום למציאות כלשהי (באיזה אופן שהוא), הרי לפנינו אין אחדות ה' (לפי פירושם) מכריחה שיהי מצב שלא יהי מקום כלל לעובדי כוכבים שאינם מקבלים אלקותו יתי' (שהרי עפ"י שיטה זו יש תפיסת מקום למציאות "אחרת"), משא"כ לפי שיטת החסידות וק"ל.

ואולי יובן עפ"י בפשטות הקשר שבין הפצת מעינות הבעש"ט ל"קאתי מר" ומדוע הם תלויים זה בזה).

ועפ"י יוצא לנו הסבר נפלא לפתגם הידוע שח"י אלול נותן חיות בעבודה של "אלול". כי הנה ידועים משיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א חמשה הר"ת של אלול הרומזים לתורה, עבודה, גמ"ח, תשובה וגאולה והנה מובן בפשטות שהחסידות (שהתגלתה בח"י אלול) נותנת חיות בתורה ובעבודה ובגמ"ח ובעבודת התשובה (וראה גם לקו"ש ח"י"ט עמ' 250), אבל מה פירוש הדבר שהחסידות ("ח"י אלול") נותנת חיות בגאולה (ועל כרחנו עלינו לומר בידענו הדיוק הרב בכל דבר מדברי רבוה"ק שהחיות היא בכל חמשת הר"ת)? אבל לפי האמור לעיל מובן שכל ענין האמונה בגאולה, ובודאי הצפ"י אל"י, מקבלת חיות מיוחדת על יסוד אחדות ה' כפי ביאור הבעש"ט שהיא מיסודות החסידות שגילו שני המאורות הגדולים.

ואגב יובן בזה בטוב טעם הענין של אמירת "עלינו לשבח", שהפליגו הפוסקים בחשיבותו וחביבותו, שיש בו שני חלקים - האחד המתחיל "עלינו לשבח" והשני המתחיל "ועל כן נקוה": החלק הראשון מדבר בענין אחדות ה' והחלק השני מדבר בתוצאה הבלתי נמנעת וההמשך הטבעי של אמונת האחדות: "ועל כן נקוה" וכ"י עד ליעוד של "ביום ההוא יהי ה' אחד ושמו אחד", וכדלעיל בהרחבה.

ואפשר להעמיק עוד יותר ע"ד המשמעות של "להכניס חיות בגאולה" (ח"י אלול - כדלעיל) שהתחדש ע"י החסידות, כי ע"י החוזק והתוקף באמונה בביאת המשיח ובצפ"י לגאולה תיכף ומיד ממש באים בהכרח למסקנה כפי השיטה כי המשיח הוא "מן חייא"

(סנהדרין צח, ב) - "מאותן שחיים עכשיו ודאי" (רש"י שם) וכפשטות הלשון בפסק הרמב"ם בהלכות מלכים, וזה הפירוש של "חי אלול" שענין הגאולה חי כפשוטו כיון שהמלך המשיח חי וקיים.

על פי כל האמור אפשר גם להסביר מדוע ענין הר"ת השייך לגאולה הוא דווקא בפסוק הקשור לשירה, ואכן אנו רואים גם בעניינים אחרים את הקשר בין גאולה לשירה (ולדוגמא: ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח וכו' - סנהדרין צד, א) ועד לענין של "שיר חדש" וכו' וכו', כי הנה באגה"ק י"א (ד"ה להשכילך בינה) ועוד מקומות בדא"ח מבואר הקשר בין "אמונה אמיתית ביוצר בראשית" וכו', ענין האחדות כפי שיטת הבעש"ט, לבין ענין השמחה (וזה כנראה אחד הטעמים לחשיבות ומעלת השמחה בדרכי החסידות ואכמ"ל), וכיון שכל ענין הצפ"י לישועה קשור ומבוסס על שלימות אמונת האחדות, כמבואר לעיל בהרחבה, מובן ממילא בפשטות הקשר בין הגאולה לבין השירה, שהיא ענין השמחה, וכפסוק מפורש "אז ימלא שחוק פיננו" ודחז"ל על זה, חובא לאחרונה כ"פ בשיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א. וראה בלקו"ש חכ"ו עמ' 217-218, ובתחלת השיחה שם (ע' 210) על הקשר בין "שויתי ה' לנגדי תמיד", ענין השמחה, שהוא הוא יסוד אמונת האחדות כידוע, לבין "יטוב לב משתה תמיד", ענין השמחה, שגם קשר זה אפשר להסביר על יסוד דברינו דלעיל (וראה גם במ"ש במבוא המקיף - "תורת חסד" - לספר "כללי רש"י", מהדורה מורחבת ומתוקנת, עמודים 44-46, ע"ש).

■ ■ ■

ש י ח ו ת

ב' קצוות בראש השנה
- מקור לב' קצוות ביום הולדת דכ"א מישראל

הרב מרדכי מנשה לאופר
 בית חב"ד רובע י"א אשדוד

באחת משיחותיו אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שהמובא בהגהת הצ"צ בלקו"ת [שה"ש נ, א] לגבי התחדשות נשמת אדה"ר בכל ר"ה - מהוה מקור לענין יום הולדת (מובא בסי' הערכים ע' אדה"ר).

ואולי י"ל שמזה נשתלשל מדוע ביום הולדת פרטי דאדם מצינו
 ב' קצוות: (א) חשבון נפש כיום דין (הי"י יא ניסן), (ב) משתה
 ושמחה (בן איש חי' פי ראה, שיחת כ"ה ניסן תשמ"ח).

שכן גם בר"ה ב' הענינים ד"גילו ברעדה": (א) רעדה - יום
 חדין, כפס"ד דלא ניתנו ימים אלו לשמחה, (ב) "וילכו כל העם
 לאכול גוי ולעשות שמחה גדולה" (נחמ" ח, יג - שחגנו ר"ה -
 וראה לקו"ש חי"ט עמ' 286). ויש להאריך עוד בזה, ועוד חזון
 למועד.

גיד - חסד

הרב טובי' בלוי
 ירושלים אה"ק

בשיחת קודש י"א אלול אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א כי "גיד"
 הוא גימטריא "טוב", וגם רומז ל"גמול דלים" בתוספת י'
 וכו'.

היו ששאלו שהרי גיד הוא, לכאורה, ענין של גבורה (וכן גם
 ענין של לא-תעשה).

אך יש להעיר מזוה"ק חלק ב' דף ע"ט ע"ב: "ותגיד לבני
 ישראל, כד"א: ויגד לכם את בריתו וכתוב: הגדתי היום לה'
 אלוקיד... דאתו מסטרא דרחמי" ושם עוד על "הגדתי" שזה מחסד
 עילאה וכו', ע"ש.

הרי שהשורש להגיד הוא חסד.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

תשובה בתקיעת שופר

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

בלקו"ש ראש השנה - וילך שקו"ט במ"ש אדה"ז בסידורו ב"סדר תקיעות": "אחר תקיעת התורה יכין עצמו לתקוע בשופר וכו"דמשמע שהו"ע בפני עצמו שהבעל תוקע צריך להכין א"ע לתק"ש, (וכדמובא גם במטה אפרים ע"ד המנהג לעשות "הכנה רבה" לתק"ש), אבל מקשה דמדוע רק הכא גבי מצוות תק"ש כתב אדה"ז שצריכים להכין א"ע לקיום מצוה, והרי קיום כל מצוה כדבעי הוא כשזהו בכוונה הראו"י, ומ"מ לא מצינו שאדה"ז יכתוב בסידורו גבי עוד מצוות שהובאו בסידור שהאדם צריך להכין א"ע קודם עשיית המצוה? וממשיך דלכאורה יש לבאר זה ע"פ מ"ש הרמב"ם ד"אעפ"י שתק"ש בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורו ישנם משנתכם כו' וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה כו", דממ"ש הרמב"ם זה בספר היד שהוא ספר הלכה, משמע לכאורה ש"רמז" זה נוגע להלכה דאין תק"ש רק מצוה שבמעשה (שמיעת קול שופר) אלא גם מצוה שבלב שקול השופר צריך לעורר את האדם לתשובה ומבלי זה חסר בעצם קיום המצוה כו' ומהאי טעמא כו' אדה"ז שצריך להכין א"ע לתק"ש כיון שבלי זה חסר בעצם קיום המצוה, אבל דוחק לפרש כן, כי לא מצינו בספרי הפוסקים שבלי כוונה והתעוררות תשובה חסר בקיום מצוות תק"ש, וגם ברמב"ם קשה לפרש כן, דא"כ הו"ל להביא ענין זה בהלי שופר, ומזה שהביאו רק בהלי תשובה ולא בהלי שופר מוכח שאין "רמז" זה חלק מקיום מצוות שופר, ועיי"ש הביאור.

ויש להעיר דהרי אדה"ז כתב שם: "ויתודה בלחש" בין סדר לסדר, ווידוי הו"ע של תשובה, נמצא דאדה"ז סב"ל דאכן צריך תשובה בתק"ש (וראה גם בשו"ע אדה"ז סי' תקפ"ד סעי' ב'), ואף דבלי זה לא חסר בקיום מצוות תק"ש כנ"ל, מ"מ הרי כתב כאן בהדיא להתודות בלחש דזהו"ע התשובה, וא"כ הרי אפשר לומר דבתור הקדמה לזה כתב ד"יכין עצמו לתקוע בשופר" שיכוון בלבו להתעורר ע"י קול שופר לתשובה.

ויש להוסיף בזה עוד, דלכאורה יש להוכיח דענין התשובה בעת תקי"ש הוא ג"כ צורך עפ"י הלכה, דבשו"ת עולת שמואל סי' פ"ח (מובא גם בשו"ת זכר יהוסף סי' ר"י) שקו"ט למה אין בתוידוי שבין סדר לסדר משום הפסק, שמפסיק בין הברכה להסדר דאפשר שיוצא בו יד"ח, כיון דאנן מספקינן באיזה סדר הוא יוצא בו יד"ח? ומתרץ דהוידוי נחשב לצורך התקיעה להתעוררות תשובה, וכיון שהוא לצורך התקיעות אין איסור בדבר (וכמ"ש אדה"ז בסי' תקצ"ב סוף סעי' ז) עיי"ש, דאי נימא כן נמצא דענין התשובה בהתקיעות הוא גם מצד הלכה, דאלי"כ הרי זה הפסק.

[וראה מ"ש בפסיקתא דר"כ פסקא בחודש השביעי סוף אות ה': שכך התקנתי לכם שתהיו תוקעים בשופר בר"ה שתהיו חרדים מתק"ש להתקין עצמכם להתשובה כו', ועי' גם בפסיקתא רבתי פל"ט: תקעו בחודש שופר א"ר ברכיה הכהן כשתטלו את השופר לתקוע חדשו מעשיכם ועשו תשובה כו'.]

אלא דבשו"ת יחיה דעת ח"א סי' נ"ה, וכן בשו"ת יביע אומר ח"א חאו"ח סי' ל"ו האריך בענין הוידוי שבין סדר התקיעות, ומבאר דהאר"י ז"ל שכתב דיתודה בלחש קאי לפי דעת הזהר (פי' פינתס דף רל"א ע"ב) וז"ל: ועל דא לא ידעי הני בבלאי רזא דיבבא ויללה, ולא ידעי דתרווייהו איצטריכו, יללה דאייהי דינא תקיפא, תלת תבירין דאינהו דינא רפיא, אינון לא ידעי ועבדן לתרווייהו, ואנן ידעינן ועבדינן תרווייהו וכולא נפקין לאורח קשוט עכ"ל, היינו דסב"ל דהא דתוקעים גי' סדרים אי"ז כמבואר בבבלי משום ספק דאין יודעים מהו תרועה וכו' אלא דכולהו צריכי וכולם אמת, ולכן חשוב כהתחיל במצוה מיד עם תקיעה הראשונה, ומותר להפסיק כששוחה התוקע לפוש ואין כאן חשש הפסק כלל לשיטת הזוה"ק, ולכן עביד האריז"ל עובדא להפסיק בוידוי כי נשען ע"ד הזוה"ק, אבל לדין לדעת הש"ס דתוקעין משום ספק אין להפסיק כו' עיי"ש. דלפי"ז ליכא הוכחה מזה שמתודה כו' שהתשובה הוא חלק ממצות תקי"ש לחלכה כיון די"ל דזהו משום דעת הזוהר.

אבל באמת נראה דאי אפשר לומר כן, דהרי אדה"ז סב"ל בשו"ע בהדיא דאין תוקעין הגי' סדרים אלא משום ספק כמ"ש בסי' תק"צ, ובסעי' ג' כתב דיש להתנות בהדיא שיוצא רק עם אחד מהם ובמילא יכול לצאת בתקיעה אחרונה דסדר א' לתקיעה ראשונה

בסדר הבי עיי"ש, ומ"מ כתב בחדיא בסיי תקפ"ד כנ"ל דנכון להתודות בלחש בעת התקיעות כו', הרי מוכח דא"ל דזהו משום שיטת הזהר כו'.

אלא דאי נימא דהוא חלק מהמצוה לכאורה ודאי היי צ"ל כן גם לגבי השומעים, שגם הם יתודו וכו' כיון שהם מקיימים גוף המצוה כמו התוקע עצמו, ובהערה 2 כתוב דבפשטות היי קאי רק על התוקע עיי"ש, וראה גם הערה 34.

≈ ≈ ≈

חנוכת בית השלישי ביוהכ"פ

ב) בשיחת קודש דאור ליום ח' תשרי איחל כ"ק אדמו"ר שליט"א: יהי רצון שכמו שהיי בחנוכת בית ראשון בזמן שלמה ביום הכפורים, שלא הוצרכו לצום ואדרבה היו ברוב שמחה מצד חנוכת בית המקדש, כן תהיי לנו גם עכשיו בבנין בית השלישי, שיתגלה תומ"י ממש ויותרל חנוכת בית המקדש השלישי באופן שלא נצטרך לצום ביוהכ"פ ונשמוח בחנוכת בית המקדש כו'.

הנה בענין זה יש להסתפק כשיהיי חנוכת ביהמ"ק ביוהכ"פ ובמילא לא יהיי אז צורך לצום אלא אכוי"ש ושמחה כו', האם יהיי אז עבודת יוהכ"פ עיי הכתן גדול כמו בכל שנה, כי הוי"ע בפני עצמו שאינו קשור באם צריכים לצום או לא, או נימא דכיון דאז נתבטל ענין הצום במילא לא שייך אז גם עבודת יוהכ"פ.

הנה בשיחת קודש דש"פ בראשית תשמ"ה שאל כ"ק אדמו"ר שליט"א בלשון הרמב"ם בריש הלי עבודת יוהכ"פ: "ביום הצום מקריבין תמיד בשחר וכו'", דלכאורה מהו הדיוק בלשונו דרק כאן נקט "ביום הצום" ולא הלשון "ביום כפורים" כמו דנקט בשאר המקומות?

ובמשנת יעבץ (חידושי הלכות וביאורים על הרמב"ם להגר"ב זולטי ז"ל) עמד ג"כ על דיוק זה, וביאר עפ"י מה דאיתא במוע"ק ט,א, דבימי שלמה בשבעת ימי חנוכת המקדש לא עשו ישראל את יום הכפורים, ומבואר בגמ' שם דאכלו ושתו משום דאין שמחה בלי אכילה ושתוי עיי"ש, ויש להסתפק אם מה שנדחה

יוהכ"פ אז, ה' זה רק לגבי אכו"ש, אבל לא מעבודת היום, או שנדחה יוהכ"פ באותה השנה מכל דין יוהכ"פ, ולא הקריבו גם קרבנות היום, ומלשון הגמ' "לא עשו ישראל את יוהכ"פ" משמע דכל דין יוהכ"פ נדחה לגמרי, לא רק לגבי אכו"ש, די"ל דמצות עינוי ביוהכ"פ הוא תנאי בקדושת יוהכ"פ, ואם בטלה מצוות עינוי בטל במילא שאר דיני יוהכ"פ, ומביא מספר החינוך מצוה שייג לגבי עבודת יוהכ"פ שמכפר, שכתב ולכן נצטוינו להתענות בו כו' למען תהי' ראוי' לקבל כפרה, ולכן דיין הרמב"ם לכתוב "ביום הצום מקריבין כו"י" משום דעבודת יוהכ"פ תלוי אם הוא יום הצום עכ"ד.

ויש להוסיף במ"ש בספר הבתים מ"ע מ"ז שהביא דברי הרמב"ם בסהמ"צ שכתב צונו בעבודות היום ר"ל כלל הקרבנות כולן, והוידויין המחוייבין בהם וצום כיפור כדי שיתכפרו להם כל העוונות כו' דלפי גירסא זו כולל הרמב"ם במצוות הקרבנות את הוידויין וצום כיפור כחלק ממצוות קרבנות, כיון שכולם באים להתכפר, דלפי"ז מובן ג"כ דכשנדחה יום הצום כפי שהי' בחנוכת בית ראשון במילא נדחו גם כל העבודות דיוהכ"פ.

מיהו ראה בס' מצבת משה מו"ק שם שכתב דלכאורה מלשון הגמ' דלא עשו ישראל את יוהכ"פ משמע דכלל לא עשו גם עבודת היום ושבייתה ממלאכה, והרי רק אכו"ש צריך לשמחה ושאר מילי היו יכולים לעשות, ומביא גירסת ר"ח שם ד"איותו שנה לא צמו ביוהכ"פ" דמשמע דרק לא צמו אבל שאר מילי ודאי עשו עכ"ד, ויש להוסיף גם בלשון המדרש (ב"ר פל"ה, ג) "ואותן ז' ימים היו ישראל אוכלים ושמחים ומדליקין נרות, ובסוף חזרו ונצטערו על הדבר כו' ולא התענינו ביוהכ"פ", דמלשון זה ג"כ לכאורה משמע דרק לא צמו ביוהכ"פ, אבל שאר הדברים קיימו, מיהו אפ"ל כיון דמשום השמחה היו צריכים לאכול כו', ובתור תוצאה מזה נתבטל העבודה כו', לכן תולה העיקר במה שאכלו ושתו.

ועי' גם בהקדמה לסי' זרע אברהם (להגרי"א לוטביר ז"ל) שכתב שם האור שמת, דמשום הכי חניך שלמה את המקדש ביוהכ"פ, כדי לחנך את הקדשי קדשים בעבודת בית הבדים, ובקדשי קדשים אי אפשר להכנס אלא ביוהכ"פ, והיו מחנכים את הקד"ק בעבודת יוהכ"פ עי"ש, דמשמע מזה דסב"ל בפשיטות דאף שאכלו ושתו ולא צמו, מ"מ הקריבו ועשו כל עבודות היום.

ויש להעיר עוד בהא דאיתא במדרש רבה (אחרי פכ"א, ז, שמו"ר פל"ח, ח) דאמר הקב"ה למשה לא כשאתה סבור כו' אלא בכל שעה שהוא (אהרן כה"ג) רוצה ליכנס יכנס בסדר הזה עיי"ש, ועי' במשך חכמה שם תביאור בזה, וכן בסי' הדרש והעיון ויקרא מאמר קנ"ח, דמזה משמע דשייך "סדר הזה" בכל השנה באהרן כה"ג אף דבפשטות אי"צ להיות יום צום, וראה הערות וביאורים גליון שע"ד סי' ב' בכ"ז.

ובמאירי מועד קטן שם כתב: ולא עוד אלא שבחינוך בנין שלמה הקריבו ביוהכ"פ קרבנות של שמחה בלבד ר"ל שלמים, ואכלום לקיים מצוות שמחה, דמשמע דסב"ל ג"כ דלא עשו אז עבודת היום של יוהכ"פ. ועי' בסי' פסקי תשובה סי' רצ"ד בשוה"ג שנסתפק בכהן גדול שהוכרח לאכול ביוהכ"פ מצד פקו"נ כו' אם הוא כשר לעבודה, ומביא רא"י מהגמ' הנ"ל במו"ק דבבית ראשון אכלו ושתו ובכ"ז נראה שם דעבדו עבודת יוהכ"פ, הרי דאם אוכל בהיתר ה"ה מותר בעבודה עכ"ד, אבל אינו מובן מאיפה מוכח בגמ' מוע"ק דעבדו עבודת היום, ואדרבה מלשון הגמ' משמע דלא עשו את יוהכ"פ כלל.

ובסי' מכתבי תורה להאדמו"ר רא"מ מגור זצ"ל (מכתב ג') כתב להמחבר הנ"ל בענין זה, דאין לפשוט מבית ראשון, דכיון דבדאי ה"י זה עפ"י נביא מוחזק מה שאכלו ושתו, ובמילא בכחאי גוונא אונסא כמאן דעביד, ולכן ה"י כשר להעבודה, אבל אינו רא"י במקום דנדחה משום פקו"נ כו' דגם אז הוא מותר בעבודה, (וראה לקו"ש חכ"ג פ' נשא (א) בגדר הוראת שעה בקרבנות דשבת, את זהו הותרה או דתוי' כו'), וממשיך דלפי מ"ש הריטב"א בחולין דף קא, ב באונס שמדא שלא עשו יוהכ"פ בעבור שלא קידשו החודש, גם בימי שלמה כן ה"י שלא קידשו אז החודש, אך דברי הריטב"א תמוהים, עכ"ל, ובשוה"ג שם העיר דהא כתוב בדברי הימים ב' (ז, ט) ויעשו ביום השמיני עצרת כו' והחג שבעת ימים, ואם לא קידשו החודש איך ה"י אז סוכות ושמע"צ, ד"ל שאחר יוהכ"פ קידשו החודש למפרע וכדעת הרמב"ם סופ"ג מהל' קידוש החודש, וראה גם בסי' אור משה (קדשים) ע' רכ"ג מה שהעיר על מכתב זה עיי"ש, דמבואר בזה חידוש גדול דאותו השנה לא קידשו החודש כלל ולכן לא עשו אותה שנה יוהכ"פ, ולפי"ז ודאי צ"ל דלא רק שלא צמו אלא דלא עשו כל עבודות יוהכ"פ כלל, אבל הרי גם הוא מסיים דשיטת הריטב"א תמוחה, וראה בסי' כלי חמדה פ' בא אות א' שתמה על הריטב"א

שהרי ההלכה כר"א בן צדוק בר"ה כד,א, דאם אין הבי"ד מקדשין אותו בזמנו הרי הוא מעובר, ואי"כ מה נפקי"מ אם בי"ד לא קידשו את החודש, הא מ"מ יהי יוהכ"פ ביום עשירי אלא שהוא מעובר והוא תימא עי"ש, וראה גם בסי' תפארת למשה ע"י סיג והלאה מה דשקו"ט בשיטת הריטב"א.

עכ"פ יוצא מהני"ל, ומדיוק לשון הרמב"ם "ביום הצום" דאם ליכא דין דצום במילא ליכא ג"כ עבודות יוהכ"פ, וראה גם בסי' הר המלך (חלק ה' ע"י שכ"ו) שכ"כ ומביא לשון הפייטן: "וטהר טבילותיו מניית כו' וודויו סמכת ועינויו בפקד רשמת ולבן עטיותיו חוית" דלכאורה למה הזכיר כאן בעבודת יוהכ"פ דכה"ג הענין דצום שהוא אצל כל ישראל? אלא דכיון דזהו חלק מעבודת יוהכ"פ לכן מזכירו שם עי"ש. ובמילא יש לפשוט ספק הני"ל כשיבוא משיח צדקינו בבי"א ובית השלישי יתגלה תומי"י ויהי חנוכת הבית כו' אכ"ר.

הערות בלקו"ש ר"ה ש.ז.

הת' י"צ אייווס
≈ תלמיד בישיבה ≈

בהע' 1 הקשה על מה דכי' בהסידור. **אחר** קה"ת יכין עצמו לתק"ש "מאי קמ"ל" דרק אחר התקיעות יכין ומתרץ "שמרמז על השייכות דתק"ש לענין מ"ת" עי"ש בארוכה.

ולכאו צ"ל למה לא ת"י בפשטות דהכוונה שאחר קה"ת יתן זמן מיוחד בו יוכל להכין א"ע, ולא יצטרך לעשות ההכנות בקה"ת (בין גברא לגברא וכה"ג), אך י"ל דלקמן (אות ג') מפרש שהכוונה בייכין עצמו כו"י הוא עדמשי"כ המט"א, ושם ההכנות עפ"י בכל אופן אי"פ לעשותן בעת קה"ת ויצטרך לייחד זמן מיוחד לאלו ההכנות ולדוגמא הליכה למקוה, והרצאת דברי כיבושין, וכדו', ועי"כ הוצרך כ"ק אד"ש לפרש דקמ"ל משהו אחר, וק"ל (ועי' כף החיים שם).

באות ד' מקשה כ"ק אד"ש למה בתק"ש דוקא מצינו הכנה, והרי כל מצוה צריך הכנה עי"ש בארוכה.

וקייל הלא במטי"א שמביא כ"ק אד"ש כותב "לפי שהתקיעות מעוררים הרחמים ומעלים זכרונם של ישראל לפני אביהם שבשמים (ע"כ) נהגו רבים לעשות לזה הכנה רבה" עכ"ל, ועוד יותר שע"י תקי"ש נפעל בנין המלכות - המשכת הרצון לבהי"ע מחדש (לקו"ת ר"ה, נו א) וע"כ בתקי"ש דוקא עושין הכנה רבה, ומה קשה בכלל.

אך הנראה דעיקר קושיית כ"ק אד"ש הוא "והרי קיום כל מצוה כדבעי הוא כשהו בכוונה הראויה (דמצוה בלי כוונה הוא כגוף בלי נשמה) כו"י עיי"ש בארוכה דאפי"אם יש מעלה במצות תקי"ש על שארי מצוות מ"מ זה אינו מתרץ למה בשאר מצוות אי"צ הכנה, ועפ"י מתורץ, ועצ"ע.

באות ה' בנוגע לאמירת לשם ייחוד קודם עשיית מצוות כותב כ"ק אד"ש "ואמירה וכוונה זו בתחילת היום הוי פעולה נמשכת לכל הדברים הנעשים במשך יום זה כנ"ל, ולכן קבע לאומרו בתחילת הבוקר כו' קודם ברוך שאמר" עכ"ל"ק.

להעיר מסה"מ תרנ"ט ע"י ק' דכי בזה"ל "ולכן קודם כל מצוה אומרים לשם ייחוד קוב"ה ושכינתא כו"י מזה מובן איפוא שאף שבפועל אין אומרים לשם ייחוד קודם כל מצוה וא"כ איך כי שם שאומרים, היות שמ"מ ה"ה פעולה נמשכת אכל היום הרי"ז ממש כאילו אומרו קודם כל מצוה, ולא באתי אלא להעיר.

מלוך על כל העולם כולו

הרב ישכר דוד קלויזנר
נחלת הר חב"ד - אה"ק.

בלקו"ש חלק יד (ע' 273) כתב: "ויה"ר אשר כאו"א, בתוככי כללות אחב"י שליט"א, ינצלו במילואם כל ימי סגולה אלה כולם (דימי חודש אלול) בכל האמור לעיל" וכו'.

ובהערה שם ד"ה כל .. כולם כתב: "ולא רק רובם - שהוא כולם (ראה ט"ז או"ח סתקפ"ב סק"ג [שכתב עמ"ש הלבוש "שאינ לומר מלוך על כל העולם כולו שהוא כפל, ובכל הספרים יש כן.

ונייל ליישב דמצינו הרבה פעמים **רובו ככולו** וקמ"ל כאן **כולו ממש** עכ"ל. וכ"כ בטי"ז או"ח סי' שפ סק"א)). ואף דנוסח אדח"ז (משא"כ בסי' הנדפס עם כוונות האריז"ל) הוא "מלוך על העולם כולו" (וכן - "והרשעה כולה") בהשמטת "כל" - י"ל דשאני תפלה ש"שוקלן וסופרין מספר מנין תיבות שבה" (טואו"ח סק"י"ג). **ובזה יומתק מחז"ל בכ"מ "כל העולם כולו וכיו"ב**. ולהעיר מקידושין (מ, ב) שגירסתנו "כל העולם" וברמב"ם (הל' תשובה פ"ג, ה"ד) הוסיף (מבאר) "כולו". עכ"ל (מלבד החצ"ר והדגשות).

וק"ל מגמרא שבת (לא, א): "מעשה בנכרי אחד שבא [לפני הלל], אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. גיירני. אמר לו, דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה, ואידך פירושה הוא זיל גמור". עכ"ל.

ומפרש רש"י בד"ה דעלך סני וכ"ו: "לי"א, חבירך ממש, כגון גזלה גנבה ניאוף **ורוב המצות**". עכ"ל - הרי בהדיא דגם היכא דכתוב "כל התורה כולה" אינו במשמע "כולו ממש" אלא **רובו שהוא ככולו**, וצ"ע"ג.

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א

הערות במאמר דר"ה ש.ז.

הת' י"צ אייוס
≈ תלמיד בישיבה ≈

באות א' וב' מבאר כ"ק אדי"ש המעלה דהשופר גדול דלע"ל על השופר דר"ה עד שאין לדמותן כלל, והא דבלקו"ת ובגמ' מדמה אותן זל"ז (אות ד', ובהע' 36) מבואר (באות ה') הכוונה רק לענין המיצר ומרחב שבזה עיי"ש בארוכה (ולהעיר מלקו"ש חכ"ד ע' 204 בהע' 23).

ועפייז צ"ל איך יתכן הא שבנוסח התפלה דר"ה מזכיר כ"פ השופר גדול ביחס לר"ה אף שעפ"י המבואר בהמאמר אין כל יחס ביניהם, ולדוגמא בע' 104 "שבח מגדל עוז... ביום ההוא יתקע בשופר גדול, קדוש", ובפרט בנתנה תוקף "ובשופר גדול יתקע וקול דממה דקה ישמע" ודוחק גדול לתלות אותו במליצת הפייטן מאחר דפיוטין כאלו הכ' ברוה"ק וודאי הם מכוונים אל האמת, וצ"ע.

בהע' 13 מביא מאוה"ת (ר"ה, איתלת) "בשבת אין צריך כ"כ לתק"ש" ומוסיף שם כ"ק אד"ש "שגם ברי"ה שחל בשבת ישנה המצוה דתק"ש" (וההסבר בזה י"ל עפ"י המובא בפנים ש"דרגת התענוג שממשיכים ע"י תק"ש היא נעלית יותר מדרגת התענוג דשבת" וע"כ אף בשבת ישנה מעלה בתק"ש אשר שבת אא"פ להשלימות).

אמנם עפ"י צ"ב עדיין למה אומרים בתפלה "יום זכרון תרועה" וכמו שדיברנו בזה בגליון מ"ב ע' 20 ע"ש - שהרי לפי"ז שפיר יום תרועה הוא וכלי כ"ק אד"ש הנ"ל "שגם ברי"ה שחל בשבת ישנה המצוה דתק"ש" והאריכות אך למותר, והנראה דהא דאומרים בתפלה "יום זכרון תרועה" הוא שלא יטעו ההמון דצריך באמת לתק"ש ואשר בלעדו חסר משהו, אך לא נראה כלל לומר משום שבפועל הוי יום זכרון תרועה שהרי בפועל אין תוקעין וכמשי"ש ושי"נ.

■ ■ ■

ר מ ב " ס

בינוני תולין לו עד יום הכפורים

הרב ישכר דוד קלוזנר
נחלת הר חב"ד - אה"ק -

כתב הרמב"ם בחלי תשובה (פ"ג ה"ג): "וכשם ששוקלין זכיות אדם ועונותיו בשעת מיתתו, כך בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי העולם עם זכיותיו ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא רשע: חתם למיתתו,

והבינוני תולין לו עד יום הכפורים, אם עשה תשובה נחתם לחיים, ואם לאו נחתם למיתה" עכ"ל.

וכתב אא"ז הי"ד בשו"ת משנה שכיר חלק יו"ד (ש"ל ז"ע - ירושלים תנש"א) סי' נא: "ומדי איירי בזה אזכיר מה שהקשה בני הבי' המופלג היניק וחכים חוי"ש כמר חיים מנחם נ"י, בפ"ג מה' תשובה (ה"ג) הקשה הלח"מ עמ"ש הרמב"ם: והבינוני תולין אותו עד יום הכיפורים, אם עשה תשובה נחתם לחיים, ואם לא עשה תשובה נחתם למיתה וז"ל: "וא"ת כי לא עשה תשובה אמאי נחתם למיתה הא מחצה על מחצה ורב חסד מטה כלפי חסד, כבר תירצו בזה, דהיכא דלא עשה תשובה הוי עון אחד נוסף על העונות, משום דבאלו עשרה ימים של תשובה הוא חייב לעשות תשובה ואם לא עשה הרי עון אחד נוסף על העונות". עכ"ל הלח"מ.

והקשה בני נ"י, אי"כ לפי דבריו דמטה כלפי חסד הוא דוקא בעשה תשובה, אי"כ קשה להיפך בעשה תשובה הוי מצוה אחת נוסף על המצות והוי רובא מצות אי"כ אין צריך למדת כלפי חסד, ויוקשה לפי"ז האיך משכחת כלל מדת ורב חסד ממ"נ, בלא עשה תשובה הוי רוב עונות ולא מועיל מדה הנ"ל, ובעשה תשובה שוב הוי רוב מצות ולא צריך לרב חסד עכ"ד. ויפה הקשה ולפום ריהטא לא מצאתי תירוץ לקושייתו ודו"ק". עכ"ל אא"ז.

ונראה לתרץ עפ"מ"ש המנחת חינוך (מצוה שסד) בדעת הרמב"ם "דאין התשובה מ"ע, דלא כתב מ"ע שיעשה תשובה, רק אם בא לעשות, מצות עשה שיתודה בפיו, וכן נראה מלשון הרב המחבר [החינוך]" עכ"ל [ועי' בלקו"ש נשא תשי"נ מה שדן באורך בדברי המנ"ח הללו].

ולפני"ז כתב המנ"ח [בדעת החינוך]: "אלא ודאי תשובה לחוד דהיא אפילו בלב, אם מתחרט בלב שלם הקב"ה מקבל תשובתו, רק כאן היא מ"ע ככל מצות עשה שבתורה לומר הוידוי בפה ואם לא אמר בפה ביטל מ"ע, אבל מ"מ לענין כפרה על העבירה שעבר נתכפר בתשובה בלב. . . וכן נראה בקידושין מ"ט ע"ב דאם קידש על מנת שהוא צדיק, אפי"ה הוא רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בלבו, הרי דתשובה בלב אף שלא בפה הוי צדיק, וכן ביומא פ"ה ע"ב... אך בר"מ כאן פ"א הי"א מבואר להדיא דהכפרה תלוי בידוי דברים. . . ונראה לומר דלא קשה אם נאמר דאינו

מתכפר בלא וידוי דברים מהא דאמרינן בקידושין אפילו רשע גמור אמרינן שמא הרחר תשובה בלבו והוי צדיק כמו שהקשינו לעיל, דבאמת צדיק ורשע אינו תלוי בכפרה כלל, דהא יש עבירות חמורות דאין מתכפר בתשובה כמבואר לקמן [אות כב], ומי"מ כיון שמתחרט ושב הוי צדיק, הי"נ נהי דאין לו כפרה בתשובה בלב, מי"מ הוי צדיק כיון שמתחרט לפני קונו ית', ואינו תלוי בכפרה כלל, כן נראה פשוט". עכ"ל המני"ח. ועי' בהערה ה' (שבהוצאת "מכון ירושלים" תשנ"א) שם שמביא שבהדיא כתב כן באור זרוע סי' קיב עש"ה.

ואח"כ כתב עוד המני"ח: "דבלא וידוי עבר אעשה . . . אך מדברי הרמב"ם . . . לא שייך לומר דלא קיים העשה, רק כיון דתשובה אינה מצוה כמו שכתבנו, אי"כ מי"ע זו הוי כהרבה מצוות מהתרי"ג . . . שאינן מצוה לעשות או שלא לעשות, רק העשי' על תואר כך וכך נחשבת מצוה, כמו גירושין טוען ונטען ודיני טומאת מת... עכ"ל.

ומעתה מיושב היטב, דשפיר משכחת דצריך למדת רב חסד כדי להטות כלפי חסד, והיינו כשעשה תשובה בלב בלבד, והגם שלא נתכפר כל זמן שלא קיים המי"ע דוידוי בפה - לדעת הרמב"ם, מי"מ כיון שהרחר תשובה בלבו הוי צדיק, **דבאמת צדיק ורשע אינו תלוי בכפרה כלל**, והשתא שמתחרט לפני קונו בלבד, אינו מקיים שום מצוה עדיין, אי"כ לא נתוסף כאן שום מצוה על המצוות ונשאר מחצה על מחצה, והא דעשה תשובה בלב מועיל רק שלא יהי יותר רשע אלא צדיק, ועי"ז שפיר צריך למדת רב חסד להטות כלפי חסד, וא"ש מאד.

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

סוף דעתו של הבן סורר ומורה ע"פ פירש"י עה"ת

יוסף וולדמן
תושב השכונה ≈

בקובץ ש"פ כי תצא - חיי אלול וש"פ כי תבוא (גליון מ-מא)
בענין "בן סורר ומורה" מתייחס הרב ו.ו.ר. על שני פירושי

רש"י בענין הנ"ל ומעורר בהם כמה דברים בלתי מובנים שיוצא מבין שניהם.

שני ד"ה הם :

ד"ה וכי יהי באיש חטא משפט מות (כא, כב):

וד"ה ויסרו אותו (כא, יח): בא"ד... ובן סורר ומורה נהרג על שם סופו...

אעתיק כאן מהקובץ הנ"ל שאלותיו מאלו שאני מתייחס עליהם.

בפירש"י וכי יהי באיש חטא משפט מות (כא, כב): סמיכות הפרשיות מגיד שאם חסים עליו אביו ואמו סופו שיצא לתרבות רעה ויעבור עבירות ויתחייב מיתה בב"ד, עכ"ל.

ובפירש"י ותלית אותו על עץ (שם): רבותינו אמרו כל הנסקלין נתלין שנאמר כי קללת אלקים תלוי והמברך ה' בסקילה, עכ"ל.

וצריך להבין:

א) עיין בפירש"י ד"ה ויסרו אותו (כא, יח): ...ובן סורר ומורה נהרג על שם סופו הגיעה תורה לסוף דעתו סוף שמכלה ממון אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא ועומד בפרשת דרכים ומלטסם את הבריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב, עכ"ל.

הרי שם **כבר** פירש"י שהטעם שבן סורר ומורה נהרג הוא, שאם לא כן (היינו שאם אביו ואמו חסים עליו) **סוף דבר יהי שיביא לחיוב מיתה על ידי העבירות שלו**.

ואם כן, למה אומר רש"י בד"ה וכי יהי (הנ"ל) "מגיד שאם חסים וכו", כאילו שענין זה הוא **דבר חדש**, שעוד לא יודעים מזה רק מפסוק זה.

אודות לשאלותיו הנוקבות של הרב ו.ר. המיוסדים על סגנון השאלות של כ"ק אדי"ש בפירש"י, מגיעים לידי עיון בדברי רש"י מנקודת מבט אחרת ע"פ היסודות שהורונו כ"ק אדי"ש).

נכון הוא שזה שהבין הרב ו.ר. בדברי רש"י... ובן סו"מ נהרג על שם סופו... "שסוף דבר יהי שיבוא לחיוב מיתה על ידי העבירות שלו" (לשון הני"ל) דהיינו שע"י שילסטם את הבריות ישפוך דמם - שהבינו כן גם כמה ממפרשי רש"י וביניהם הרא"ם, הגו"א והש"ח.

מלשון הרא"ם (בקושיא) ...שסופו ללסטם הבריות להרגן... וכן גם בש"ח כעין זה.

מלשון הגו"א (בתירוץ לקושיא הרא"ם) ...זה שהוא בן סורר ומורה גורם שהי' הורג כמה נפשות בשביל שהי' מבקש לימודו... ועוד.

אבל כבר נתברר לנו מאות פעמים מעת שזכינו לאורו של כ"ק אדי"ש בפירש"י עה"ת, שיש לחפש בדברי רש"י עצמו היישוב על שאלות עליו בפשט ע"י הקפדה בדיוק לשונו עד כדי שמתברר שאין דבריו "לא חסר ולא יתיר".

ועל דרך ששמענו רבוי פעמים מכ"ק אדי"ש בקשר לשיחותיו בפירש"י - יש לומר גם בנידן דידן - שרש"י לא כתב פירושו באופן שהלומדים דבריו יחכו עד שיבוא מפורש שבדורות אחריו ויתקן דבריו בזה שכותב "ומלסטם את הבריות" ע"י הוספת תיבה אחת "להורגן" (כברא"ם וש"ח) או כמה תיבות כדי שיובנו סוף דבריו בפירושו "אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב".

שאם הכוונה בפירש"י בזה שאומר "נהרג על שם סופו..." שסופו הוא שנעשה שופך דמים עי"ז שנתפס ללסטיות וממילא מתחייב במיתת בי"ד, אז ימצא חסרון עיקרי בדבריו.

האם אחרי אריכות לשונו בפרטיות (סך הכל שלושים ושתים תיבות) ופירוט השתלשלות ירידתו של הבן סו"מ, לא הי' רש"י יכול להוסיף עוד תיבה מכרעת שעל ידו נבין סוף פירושו "ואל ימות חייב"? הרי רש"י ענינו לפרש ולא לסתום.

וזה שלשון הברייתא בסנהדרין עב. תניא רבי יוסי הגלילי אומר... הוא כמו לשון רש"י כאן -

הרי פירש"י, שבא לפרש, אין ענינו פשוט להעתיק לשון חז"ל כפי שהם נמסרים ברש"י לבן חמש עשרה לגמרא.

אלא לשון רש"י "אמרה תורה ... ואל ימות חייב" אין כוונתו שאל ימות ע"י שיעבור עבירות חמורות שיהיו קשורים במיתת בי"ד.

אם רק בגלל זה לא ה"י התורה מצוה להמיתו עכשיו כשהוא זכאי - **חידוש גדול יוצא מכלל כל התורה כולה.**

אלא כוונת הגז"ח הוא שיהרג כשהוא זכאי על שם סוף דעתו - כשנעשה ע"י סוף דעתו **איום** וסכנה לתבריות מסביבתו.

והכוונה בהדגשה שבפירש"י **עומד בפרשת דרכים** ומלסטם... הוא על דרך הכוונה בפירש"י בראשית לח-טו ד"ה ויחשבה לזונה: "לפי שיושבת בפרשת דרכים: דהיינו שזו **אומנתה.**

וכמו כן כאן לאו דוקא שיעבור עבירה של חיוב מיתת בי"ד אלא שיעשה פושע "**מועד**" באופן של "אומנות" (הנהגה מתמדת) בסיכון חיי הבריות.

וזה כוונת הסיום בפירש"י "אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב".

דהיינו שהתורה לא רצתה לדחות **גזירת הכתוב של מיתתו** על הזמן כשכבר מגיע לסוף דעתו ללסטם **גם בלי שפיכת דמים** שזה כוונת מילת **חייב** בלשון רש"י כאן, אלא שגזר הכתוב להקדים מיתתו **בעוד שהוא זכאי** דהיינו להסיר סכנתו ולמנוע היזיקו מהבריות **בעוד מועד**, טרם שיתהווה מציאותו סכנה להסביבה.

ועפ"ז מובן שאלתו האחרונה של הרב וו.ר. כדלהלן:

ועוד צריך עיון, שבד"ה ויסרו אותו אומר רש"י "שמכלה ממון אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות".

משא"כ בד"ה וכי יהי באיש אומר רש"י "שיצא לתרבות רעה ויעבור עבירות", אבל אינו מפרט מהו העבירות כבד"ה הנ"ל.

דוקא כשהמדובר בפירש"י אודות החידוש שבתורה ("מצוה מחודשת" לשון הרמב"ן) שנהרג "על שם סופו" צריך רש"י לפרט כדי שיהי ברור שאין המדובר כאן שסופו שנהי בעל עבירה סתם. שאז ה"י זה גזירת הכי הכי מוזר, לא ניתן לשום הסברה בפשוטו של מקרא שיענש אדם לטובת עצמו כדי למנוע ממנו עבירה מסויימה אחרי זמן.

משא"כ כשרש"י רק בא לבאר ענין סמיכות הפרשיות - של וכי יהי באיש חטא משפט מות לפרשת בן סו"מ -

שסופו לעבור עבירות [סתם] ויתחייב מיתת בי"ד הרי אין נפק"מ איזה עבירות יעבור כיון שיקבל עונשו כרגיל כבכל התורה כולה אחרי מעשה העבירה.

ואחרי כל הנ"ל גם כשלומדים לשונו של פירש"י בחומש כמו שהוא חלק מהברייטא סנהדרין עב. תניא רבי יוסי הגלילי אומר... יש ללמדו על הכוונה הנ"ל. שאל ימות חייב אין כוונתו שאל ימות ע"י שיתחייב מיתת בי"ד.

ואדרבא יש רא"י מוכחת מהגמרא עצמה שאין הגעת התורה לסוף דעתו קשור לאיזה חיוב מיתה שיתחייב ע"פ דיני התורה המקובלים.

בפרק בן סו"מ סנהדרין סט: בסוף העמוד איתא:

תניא אמר רבי שמעון בדין הוא שתהא בת ראויי להיות כבן סו"מ, שהכל מצויין אצלה בעבירה אלא גזיה"כ הוא בן ולא בת.

ברש"י ד"ה שהכל מצויין אצלה בעבירה:

וכשהיא זוללה וסובאה בקטנותה כשלא תמצא לימודה, עומדת בפרשת דרכים ומרגלת הבריות לעבירה בשביל אתנן."

הוכחה ברורה ש"ואל ימות חייב" אין פירושו ואל ימות ע"י שיתחייב מיתה בגלל עבירה שחייבים עליו מיתה.

ויש לתמוה עפ"י הנ"ל איך הבינו כמה מפרשים אחרת.

ובפרט יש לתמוה על פירוש המשניות להרמב"ם על המשנה "בן סו"מ נדון על שם סופו ימות זכאי כו"י

שכותב - בא"ד - "אי אפשר לבסוף שלא יגזול בני אדם וישפוך דמים לקחת ממון שיעשה בו מה שהרגיל...".

עוד דבר תמוה: שבגמרא שם דף ע. (על זה שנאמר במשנה שם "משיאכל תרטימר בשר...") "אמר רבי זירא תרטימר זה איני יודע מהו אלא...".

וגם רש"י במשנה שם בד"ה תרטימר: בגמרא מפרש לה.

איך זה שרש"י בחומש מעתיקו בלי לפרשו לבן חמש וגם לבן עשר)?

נ ג ל ה

אכילת רימונים בר"ה

הרב מרדכי מנשה לאופר
בית חב"ד רובע י"א אשדוד

בשו"ע אדה"ז הלכות ר"ה תקפ"ג-ד:

"ויש אוכלין רמונים ואומרים נרבה זכיות כרמון", ומקורו (כמצויין במ"מ שעה"ג) ברמ"א ס"א, וכ"ה מנהגנו "אוכלים רימון" (ספר המנהגים עמ' 56) ומעשה רב של כ"ק אדמו"ר שליט"א שנוהג לאכול בליל אי רימון (יכרם חבי"ד' גליון א, תשרי תשמ"ז, עמ' 22 אות כב).

ולא חיישינן למ"ש ה"בן איש חי" פרשת נצבים אות ה: "לא יאכלו בר"ה דבר חמוץ, ..יזהרו מפירות חמוצים, הן רמונים.."

נורק משייש "ולא תבשיל מבושל בדבר חמוץ" כתבו רבינו בסי"ב לגבי אכילת דגים "ואין מבשלים בחומץ".

ובהשקפה ראשונה לכאן י"ל ש"דברים שנוהגים לאכול ברי"ה" (לשון הכותרת דרבינו לסתקפ"ג שם) כוללים שני סוגים:

1) מאכלים וכו' "שנקרא בלשונות אחרים לשון ריבוי" (ריש ס"א שם), לאו דוקא מתוקים וכו', בפועל.

2) מאכלים "בשר שמן... דבש וכל מיני מתיקה" (שם ס"ד. ועדי"ז סוס"א הנ"ל).

ורמון (למרות שנכלל שם בסי"ד) שיד לסוג 1.

ועוד: אולי תכונת הרימונים בבבל שם דר המחבר דבן איש חי מתבשלים יותר לאט, וממילא נוטים יותר לחמיצות.

לאחרי כתבי הנ"ל הנה בהתוועדות דשי"פ נצויי כאן באשדוד העיר א' המשתתפים יליד בגדד שבעירם הי' נהגו שעל הרימונים ברי"ה הי' שופכים סוכר, והצטרפו אליו כו"כ מהמשתתפים (מרוקו, מצרים) שכן נהגו בק"ק שלהם.

הלל ברי"ה

הרב עקיבא גרשון וגנר
חבר בכולל אברכים

בשוי"ע אדה"ז סי' תקפ"ד סי"א כי וזלח"ק: אי"א הלל ברי"ה וכו' ואותם האומרים סי' תהלים בכ"י ואירע להם ברי"ה ויח"כ אמירת הלל מותרים לומר כיון שאין אומרים אותן דרך שירה רק דרך תחינה ובקשה עכלח"ק, והוא מהמגי"א שם סק"א שכי ונ"ל כיון שא"א דרך שירה כו' שרי.

ולחעיר קצת ממ"ש המהרש"א לערכין (י:) ד"ה וישראל אומרים שירה "היינו שירת הלל אבל שירת אז ישיר אומרים ברי"ה ויח"כ דאינה אלא סיפור דברים כו'. ובאתי רק לחעיר.

מזמור לתודה בשווי"ט וער"פ ועיו"כ

הרב טובי' בלוי
ירושלים עיה"ק

עפ"י הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א ללמוד ההלכות בעניני החגים הבעל"ט - יש לעיין בדלחלן:

בשו"ע אדה"ז, סימן נא, סעיף א': "ומזמור לתודה וכו' ונוהגין במדינות אלו שלא לאומרה בשבת ויו"ט מפני שאין תודה קריבה בהן וכו' וכן בעי"כ כמו שית' בס"י תר"ד עכ"ל.

ובסימן תר"ד, סעיף ו': "ואין אומרים בו מזמור לתודה מטעם שנתבאר בסימן נ"א ע"ש" עכ"ל והנה הטעם לאי אמירת מזמור לתודה בעיו"כ מבוא' באחרונים כיון שאין מקריבין בו תודה בגלל מעוט האוכלים, מיעוט הזמן, אבל אדה"ז לא פירט טעם זה בסימן נ"א, ודוחק רב לומר כי סומך על מה שכותב שם לגבי שבת ויו"ט "מפני שאין תודה קריבה בהן", ואי"כ צ"ע מה כוונת אדה"ז במ"ש "מטעם שנתבאר בסימן נ"א".

והנה כ"ק אדמו"ר שליט"א (תשובות וביאורים בשו"ע, מהדורת תשמ"ז, עמ' 69 דן בהרחבה בדברי הצ"צ (שער המילואים, חידושים-פסחים, ט"ז ע"ב) בענין מזמור לתודה בעה"פ ובעיו"כ, ובתוך דבריו הק' ז"ל "למה מביאין תודה בעיוהכ"פ (כי לא אשתמט בשום מקום לומר דאין מביאין) וכו', ע"ש, וצ"ע להתאים דבר זה עם דברי האחרונים הנ"ל, וכ"ש שאין להעמיס לפי זה בדברי אדה"ז את הטעם "מפני שאין תודה קריבה בהן", ומצוה ליישב.

ש ו נ ו ת

ההפרש בין זרעו של חם לשם ויפת

הרב אהרן חיטריק
 ≈ תושב השכונה ≈

גיסי הרה"ת ברוך שלום שי' כהן הראה לי מה שכתוב בתו"א דף קב, ב כתב: "דהנה מ"ש אהפוך אל עמים שפה ברורה אותן העמים הם בני שם ויפת דוקא, ולא חם אבי כנען, וכנזכר במדרש דבאלף השביעי יהי שלוש בני"א כלין ושני שלישי ישארו כו' וביאור הדבר הוא מטעם הנ"ל לפי שבחי אחוריים יבורר מהרע בתכלית... וחם להיותו נשרש בעומק הרע שאין לו בירור בתכלית...אי אפשר לתיקונו כ"א בכלייה". עכ"ל התו"א.

וכן הוא בסה"מ תקס"ג ע' פא "שהוא חם שיהי כלה ונשרפ", וכ"ה ביהל אור ע' תמז "והיינו זרעו של כנען, ועל ב' השלישי שחם זרעו של שם ויפת נאמר כי אז אהפוך כו'... וההפרש בין זרעו של חם לשם ויפת, י"ל כי חם להיותו מקו השמאל נפל בג"ק שלמטה מק"י שאין להם בירור אבל זרעו של שם ויפת הם מק"י עכ"ל.

וכ"ה באוה"ת בראשית כרך-ו דף תתשכז, א "כי נזכר במדרש באלף השביעי יהיו שליש בני אדם כלין ושני שלישים ישארו ואותו השליש הוא זרעו של חם ונשרש בעומק הרע שאין לו עלי'.

וכ"ה במאמרי אדה"א בראשית ע' תסו. ראה בארוכה בלקו"ש חכ"ג ע' 173 הערה 27. המדרש לא מצאתי עדיין ומי שיודע בבקשה לכתוב.

ענין זה חסר בספר הליקוטים להצ"צ.

הא' של גאולה בשנת אראנו נפלאות

דר. ברוך טראפלער
 ≈ תושב השכונה ≈

בפתח דבר של המאמר דייא ניסן דהשתא כתוב שהמאמר תפלה למשה - קפיטל צ' בתהלים - אמרו כ"ק אדייש ייג תמוז תשכ"ט שנת הצ' להולת כ"ק אדמו"ר מהריי"ץ נ"ע.

ויש להעיר שגם בשנת תשנ"א ישנו קשר מיוחד להולדת כ"ק אדמו"ר מהריי"ץ שהיא 111 שנה מיום הולדתו הראשונה תר"מ-תשנ"א שהוא גי' של "פלא" שהוא כל הענין דשנת אראנו נפלאות; וגם בהמאמר מדובר בענין אתה הוא חד ולא בחושבן שזה פנימיות הכתב, שהוא בחינת התענוג ו"פלא" כמבואר בריש עת"ר, יכן בסוף המאמר מבאר הפסוק האחרון של הקפיטל שמעון אותיות נועם, שהוא גי"כ ענין התענוג ו"פלא".

ומידי דברי בענין האלף - ופלא יש להעיר במה שבשבת מבהי"ח אלול של שנת אראנו נפלאות דיבר כ"ק אדמו"ר שליט"א שכל היסוד להמשכת הייודי ליי תלוי בהאלף של האני לדודי (עיייש בהשיחה באריכות) והרי כל הענין דשנת אראנו נפלאות הוא ענין האלף - ופלא (ראה ריש עת"ר).

וי"ל ששנת הסגולה הזאת לגילוי הנפלאות עיי משיח צדקנו מבואר (ומרומז) גם בפסק ההלכה הידוע של הרמב"ם "עשה מעשה אחת הכריע עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות" היינו "המעשה אחת" ענין האלף - אנת הוא חד, להכניסו בגולה ונעשה גאולה - היינו שבשנה זאת דאראנו נפלאות מסוגל יותר משנים הקודמות העבודה של האלף דאני לדודי שעושה, המעשה אחת, גילוי האלף - ופלא להכניסו בגולה ונעשה גאולה, עשה מעשה אחת ער טוט אויף דעם "מעשה אחת" דער אראנו נפלאות, אז דער אחת קומט אראפ אין מעשה. ובמיוחד בשנה זו תשנ"ב שנפלאות נעשים באופן דבינה, בודאי נפעל מעשה אחת כדבעי.

(עוד יש להעיר שקפיטל צ' המסיים בענין הגאולה - מעון נועם - כנ"ל מהמאמר - הוא התחלת השיעור תהלים דיום גאולת ייט כסלו וכל הגאולות חד הוא).

לזכות
כ"ק אדמו"ר שליט"א
נשיא דורנו
לאריכות ימים ושנים טובות מתוקות ושמחות

★

לכבוד יום הכפורים הבעל"ט - ח'תשנ"ב
ה'י תהא שנת נפלאות בכל

נדפס ע"י
הרה"ת ר' זאב מאיר וזגתו מרת דבורה ח'י רייזל שיחיו
ובנם אהרן שיחיו קדנר

לזכות

הרב משה אהרן צבי שי'
וזגתו
סרת העניא רבקה רות תחי'
וייט

שירותי מחשב ותכנת סדר הדפוס "סדרית" - באדינות
E.S.T. Computers 4403 14th Ave. (718) 972 4648
להצלחה רבה ומופלגה